

ความเห็นส่วนตน
ของ นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๒๖/๒๕๖๗

วันที่ ๒๕ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { ศาลจังหวัดศรีสะเกษ ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ศาลจังหวัดศรีสะเกษส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ (นายอาสพลธ์ สรรณไตรภพ) จำเลยที่ ๔ (นายไพฑูรย์ เขตบำรุง) จำเลยที่ ๕ (นางแก้วนภา เขตบำรุง) และจำเลยที่ ๖ (นายวรชัย โปรงจิตร) ในคดีหมายเลขคำที่ อ ๑๔๕๔/๒๕๖๖ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามคำโต้แย้ง คำโต้แย้งเพิ่มเติม และเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

นายประวิทย์ จารุชกุล เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องจำเลยที่ ๑ กับพวกรวม ๑๐ คน เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดศรีสะเกษ ว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปพร้อมกันทั้งประเทศ โจทก์เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๘ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖ นายนิธิโรจน์ ญัฐสุทินันท์ (จำเลยที่ ๒) และนางจุฬามาศ เรืองนุ้ย (จำเลยที่ ๓) แจกซองผ้าป่า บรรจุนับบัตรฉบับละ ๕๐๐ บาท ซองละ ๑ ฉบับ ของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งเดียวกันกับโจทก์ ที่บ้านเลขที่ ๑๒๓ หมู่ ๒ ตำบลกำแพง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นบ้านของจำเลยที่ ๔ และที่ ๕ โดยแจกจ่ายให้แก่ประชาชน และยังส่งมอบบัตร ฉบับละ ๕๐๐ บาท เป็นค่าตอบแทนให้เจ้าของรถยนต์ที่พบบุคคลอื่นมารับซองผ้าป่า จำเลยที่ ๖ ถึงที่ ๑๐ เป็นราษฎรที่เข้าไปรับซองผ้าป่า การกระทำของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการกระทำโดยความรู้เห็นหรือยินยอมของจำเลยที่ ๑ อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๑) มาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๕๘ และมาตรา ๑๖๔ วรรคหนึ่ง

ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๙๑ ขอให้พิจารณาพิพากษา ลงโทษและสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของจำเลยทั้งสิบ ศาลจังหวัดศรีสะเกษได้สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่า คดีมีมูล จึงมีคำสั่งให้ประทับฟ้องไว้พิจารณา

ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดศรีสะเกษ จำเลยทั้งสี่ส่งคำโต้แย้งต่อศาล ดังนี้

จำเลยที่ ๑ โต้แย้งว่า การที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๑ ในความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๑) ซึ่งมีโทษอาญาตามมาตรา ๑๕๘ เป็นคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ไม่ใช่ความผิดอาญาทั่วไปที่ต้องใช้ วิธีพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา การที่ศาลจังหวัดศรีสะเกษดำเนินการได้สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๖ และประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) มาตรา ๑๖๗ มาตรา ๑๖๙ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๘๘ เป็นการดำเนินคดีและเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๒๖

จำเลยที่ ๔ ที่ ๕ และที่ ๖ โต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ บัญญัติให้การดำเนินคดีพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งเป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ การเลือกตั้งและศาลฎีกา โดยในช่วงก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้ง ใหม่หรือสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราว คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นที่สุด ส่วนภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิ สมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาให้นำสำนวน การสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลัก ไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญให้ผู้สมัคร รับเลือกตั้งหรือบุคคลใดมีอำนาจดำเนินคดีเลือกตั้งได้ด้วยตนเองที่ศาลชั้นต้น การยื่นฟ้องในฐานะโจทก์ ต่อศาลฎีกาในคดีเลือกตั้งจึงเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยแท้ การที่พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ บัญญัติ ให้ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เกิดขึ้นในเขต เลือกตั้งใด ให้ถือว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ผู้สมัคร รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใช้สิทธิดำเนินคดีกับจำเลยทั้งสามในประเด็นข้อหาที่เป็นความผิดอย่างเดียวกัน

ได้ ๒ ช่องทาง กล่าวคือ ๑) ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ ๒) ยื่นฟ้องคดีในฐานะผู้เสียหายต่อศาลชั้นต้น เป็นการสร้างภาระในการต่อสู้คดีของจำเลยทั้งสามเกินสมควร และไม่ชอบด้วยหลักบุคคลที่ไม่อาจถูกลงโทษหลายครั้งสำหรับการกระทำความผิดครั้งเดียว

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๔ บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น เมื่อมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่งและวรรคเจ็ด บัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาคดีเลือกตั้งเป็นหน้าที่และอำนาจของศาลฎีกา และให้การพิจารณาคดีเป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาซึ่งกำหนดให้ใช้ระบบไต่สวน แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ บัญญัติให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ใช้ระบบกล่าวหาในการดำเนินคดีของศาลชั้นต้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการให้อำนาจศาลดำเนินคดีในระบบกล่าวหา ทั้งที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การพิจารณาคดีเลือกตั้งใช้ระบบไต่สวน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ มาตรา ๑๙๔ มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด

ศาลจังหวัดศรีสะเกษพิจารณาคำโต้แย้งแล้ว เห็นว่า จำเลยที่ ๑ โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ (ที่ถูก คือ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม) มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๗ (ที่ถูก คือ มาตรา ๒๔) มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๖ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) มาตรา ๑๖๗ มาตรา ๑๖๙ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๘๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๒๖ และจำเลยที่ ๔ ที่ ๕ และที่ ๖ โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๕ (ที่ถูก คือ มาตรา ๑๖๙) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ มาตรา ๑๙๔ มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด ซึ่งศาลจังหวัดศรีสะเกษจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งคำโต้แย้งและคำโต้แย้งเพิ่มเติมดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีจำเลยที่ ๑ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า การที่ศาลจังหวัดศรีสะเกษนำพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๒๖ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) มาตรา ๑๖๗ มาตรา ๑๖๙ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๘๘ มาใช้บังคับแก่คดี

เป็นการดำเนินการและเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๒๖ หรือไม่ นั้น เป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจและการใช้บังคับกฎหมายของ ศาลจังหวัดศรีสะเกษในการพิจารณาคดี และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอย่างไร กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งไม่รับคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ ในส่วนนี้ไว้พิจารณา ส่วนกรณี จำเลยที่ ๔ ถึงที่ ๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ มาตรา ๑๙๔ มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด หรือไม่ นั้น เห็นว่า จำเลยที่ ๔ ถึงที่ ๖ มิได้แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ และมาตรา ๑๙๔ วรรคสอง อย่างไร จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับพิจารณาเฉพาะประเด็นว่าพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด หรือไม่

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๑๙๔ ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น

การจัดตั้ง วิธีพิจารณาคดี และการดำเนินงานของศาลยุติธรรมให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๒๒๕ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการเลือกนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก แล้วแต่กรณี หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๒๒๔ (๔)

คำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นที่สิ้นสุด

มาตรา ๒๒๖ เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา ๒๒๕ หรือภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น

การพิจารณาของศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ให้ศาลฎีกาสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด และเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่

มิให้นำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสี่เป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ให้นำมาตรานี้ไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาซึ่งต้องกำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๖๙ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เกิดขึ้นในเขตเลือกตั้งใด ให้ถือว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประเด็นพิจารณาวินิจฉัย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด หรือไม่

ความเห็น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๔ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ กำหนดว่า ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งได้ ถ้าผู้กระทำการนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี แต่หลังจากที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ กำหนดว่า เมื่อมีการดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ แล้ว หรือภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา เพื่อให้ศาลฎีกาสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลาสิบปี จึงเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ศาลฎีกาเป็นองค์กรที่มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หากการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือมีการทุจริตในการเลือกตั้ง และเมื่อศาลฎีกาพิจารณาพยานหลักฐานทั้งปวงแล้วเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นแล้ว รัฐธรรมนูญก็บัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นได้เป็นเวลาสิบปีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ เห็นได้ว่า การเพิกถอนสิทธิดังกล่าวไม่ใช่โทษทางอาญา แต่เป็นมาตรการทางการเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือขัดแย้งต่อระบอบประชาธิปไตยเข้าไปสู่ตำแหน่งทางการเมือง โดยกำหนดให้บุคคลที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ต้องเสียสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายในระยะเวลาที่กำหนด เหตุที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวเป็นหน้าที่และอำนาจของศาลฎีกาโดยให้ใช้วิธีพิจารณาในระบบไต่สวนก็เพื่อให้คดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งเสร็จสิ้นได้โดยเร็ว เพื่อเป็นหลักประกันให้ความยุติธรรมแก่จำเลย โดยศาลฎีกาจะมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เองเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาที่จำกัด

ส่วนประเด็นที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการบัญญัติบทกำหนดโทษทางอาญาแก่บุคคลที่กระทำการอันเป็นการทุจริตการเลือกตั้ง หรือกรณีที่ว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยนั้น เป็นบทบัญญัติที่มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เพราะการกระทำทุจริตในการเลือกตั้งนั้น ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงทั้งต่อรัฐและประชาชนผู้เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายไทยนั้นยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐควบคุมคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย จึงมีการบัญญัติถึงอำนาจในการเริ่มต้นคดีไว้อย่างชัดเจนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๘ ที่บัญญัติให้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ บัญญัติให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากหากมีการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งอันก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกันระหว่างผู้สมัครหรือทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริต เที่ยงธรรม ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ย่อมเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดอยู่ด้วยจึงถือเป็น “ผู้เสียหาย” ตามนัยของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๔) บทบัญญัติมาตรา ๑๖๙ ดังกล่าว จึงได้บัญญัติรับรองความเป็นผู้เสียหายไว้ด้วยเพื่อให้เกิดความชัดเจน บทบัญญัติในลักษณะเดียวกับมาตรา ๑๖๙ มีการบัญญัติไว้ครั้งแรกตั้งแต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๑๔ และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๙ ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ บัญญัติให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย จึงย่อมจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยเริ่มกระบวนการตั้งแต่ในศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ และจำเลยใช้สิทธิในการต่อสู้คดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงต้องให้ศาลสูงสามารถทบทวนการพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นได้

กรณีจึงเห็นได้ว่า การดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ กกับการดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ เป็นคดีคนละประเภทและมีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน จึงมีการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่ต่างกัน ดังนั้น การกำหนดตัวผู้มีอำนาจฟ้องคดี เขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี หรือกระบวนการอื่น ย่อมแตกต่างกันได้ตามลักษณะของประเภทคดี การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ บัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงมิได้เป็นกรณีการลงโทษบุคคลหลายครั้งสำหรับการกระทำความผิดครั้งเดียวแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๖๙ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ